

Κάθε εκκλησιαστική σύνοδος ή όποία συγκαλεϊται από Έπισκόπους ή και Πατριάρχες είναι έγκυρη σύνοδος τής Έκκλησίας, ανεξαρτήτως από τό τί αυτή αποφασίζει, άπλως και μόνον επειδή τήν συνεκάλεσαν ύψηλά ιστάμενοι άνθρωποι τής Έκκλησίας; Μέ άλλα λόγια, τό Άγιον Πνεύμα «**ύποχρεούται**» νά επικυρώση τίς αποφάσεις κάθε Συνόδου, δυνάμει του άξιώματος αυτών πού συμμετέχουν, άσχέτως άν αυτοί αποφασίζουν άντιθέτως από τή διαχρονική Πίστη τής Έκκλησίας;

ΕΙΝΑΙ ΟΛΕΣ ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΣΥΝΟΔΟΙ ΕΓΚΥΡΕΣ ;

Κάθε εκκλησιαστική Σύνοδος είναι **άλάθητη**; Σέ κάθε εκκλησιαστική Σύνοδο επιφοιτά **«άναγκαστικώς»** τό Άγιον Πνεύμα, επειδή άπλως αυτοί πού τήν συνεκάλεσαν ήταν Έπίσκοποι; Επειδή μία Σύνοδος επιδιώκει νά όνομασθῆ και άναγνωρισθῆ ως «Οικουμενική», γί αυτό **«άναγκάζεται»** τό Άγιον Πνεύμα νά **επικυρώση όπωςδήποτε** τίς αποφάσεις της; Οι αποφάσεις μιās εκκλησιαστικής Συνόδου είναι **δεσμευτικές** γιά τούς Χριστιανούς, όπως οι διαταγές ενός στρατιωτικού στούς ύφισταμένους του, άν οι αποφάσεις αυτές **συγκρούονται** μέ τήν ως τότε Πίστι και διδασκαλία τής Έκκλησίας; Αυτά είναι μερικά έρωτήματα πού ανακύπτουν στή συνείδησι πολλών Χριστιανών, όταν συγκεκριμένα γεγονότα τούς φέρνουν σέ άντίθεση μέ τίς απόψεις τής διοικήσεως τής Έκκλησίας και μέ τίς συνοδικές Της αποφάσεις.

Η έμπειρία τής Έκκλησίας από τήν ως τώρα ιστορία Της, δίνει μιá ολοκάθαρη απάντησι στά παραπάνω έρωτήματα : **«ΟΧΙ!»**

Έν πρώτοις, προτου αναφερθοῦμε σέ συγκεκριμένα παραδείγματα, μεταφέρουμε συνοπτικώς τά επί τούτου γραφόμενα έγκριτου Καθηγητου τής Θεολογίας: «Η ίδια ή μακραιων ιστορία τής Έκκλησίας μαρτυρεί άδιαμφισβήτητα, ότι δέν έγγυάται και κάθε σύνοδος επισκόπων γιά τήν αλήθεια ή είναι απαλλαγμένη κάθε πλάνης. Τό γεγονός, ότι **άγιοι και μεγάλοι άνδρες τής Έκκλησίας, όπως ό Μέγας Αθανάσιος και ό θεϊος Χρυσόστομος καθαιρέθηκαν από επισκοπικές συνόδους,** δικαιολογει πληρέστατα τό παράπονο Γρηγορίου του Θεολόγου ... (...) Είναι ιστορικό γεγονός πολλαπλά μαρτυρημένο, ότι οὔτε τό πλήθος των παρακαθημένων Έπισκόπων, οὔτε ή προέλευσή τους από κάθε μέρος τής οικουμένης και από τίς Έκκλησίες οι όποιες

εύρισκονται σέ κάθε μέρος, οὔτε ἡ συμμετοχή ὄλων τῶν κεντρικῶν θρόνων καί Αρχιεπισκόπων, ἀρκοῦν γιά τή συγκρότηση Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἔτσι, στή δικαίως ὀνομασθεῖσα **Ληστρική σύνοδος τῆς Ἐφέσου** (τό 449) παρεκάθησαν 135 ἐπίσκοποι, ἀνάμεσα στούς ὁποίους ὁ Διόσκορος [Πατριάρχης] Ἀλεξανδρείας καί ὁ [Ἀρχιεπίσκοπος] Τεροσολύμων Ἰουβενάλιος καί ὁ Θαλάσσιος [Ἀρχιεπίσκοπος] τῆς Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας»¹.

Πράγματι, ἄς δοῦμε καί ὀλίγα ἀκόμη ἱστορικά στοιχεῖα περί συνόδων:

Οἱ «δίδυμες σύνοδοι» **Ἀρμίνου** (Ρίμινι Ἰταλίας) καί **Σελευκείας** τῆς Ἰσαυρίας, πού συγκλήθηκαν (359 μ.Χ.) ἀπό τόν αἰρετικό (ἀρειανόφρονα) Αὐτοκράτορα Κωνσταντίο γιά τήν ἐπίλυση τῶν ἀρειανικῶν ἐρίδων, καί στίς ὁποῖες πῆραν μέρος Ἐπίσκοποι ἀντιστοίχως τῆς Δύσεως καί τῆς Ἀνατολῆς, ἀποτελούμενες ἡ μὲν πρώτη ἀπό 400 Ἐπισκόπους (στούς ὁποίους 80 ἀρειανόφρονες) καί ἡ δεύτερη ἀπό 160 ἐπισκόπους (στούς ὁποίους 15 Ὀρθόδοξοι), τελικῶς ἀποδέχθηκαν τόν Δεκέμβριο τοῦ 359 μ.Χ. τό ἀρειανικό σύμβολο πίστεως «τῆς Νίκης», πόλεως τῆς Θράκης, ἐπειδή τό ἐπέβαλε ὁ Αὐτοκράτωρ καί στίς δύο συνόδους, παρά τίς ἀντίθετες ἀποφάσεις πού αὐτές εἶχαν λάβει.

Ἡ **ληστρική** (δηλ. **τῶν ληστῶν**) **σύνοδος τῆς Ἐφέσου** (Αὐγουστος 449 μ.Χ.), συγκλήθηκε ἀπό τόν Αὐτοκράτορα Θεοδόσιο Β' (408-450) μέ πρόεδρο τόν (μετριοπαθῆ) μονοφυσίτη Πατριάρχη Ἀλεξανδρείας Διόσκορο, γιά τήν ἀθώωση τοῦ ἀκράιου μονοφυσίτη αἰρεσιάρχη Ἀρχιμανδρίτη Εὐτυχοῦς, πού ἦταν ἐπόπτης τῶν Μοναχῶν τῆς ΚΠόλεως. Ἡ σύνοδος αὐτή καθήρεσε τόν Ἅγιον Φλαβιανόν Πατριάρχη ΚΠόλεως² καί τόν Εὐσέβιον Ἐπίσκοπον Δορυλαίου κ.ἄ. Ὁ Ἅγιος Φλαβιανός ἐκοιμήθη λίγο ἀργότερα ἀπό τίς κακώσεις πού ὑπέστη ἀπό τοὺς ὀπαδούς τοῦ Διοσκόρου.

Οἱ εἰκονομαχικές σύνοδοι **Ἱερείας** (754 μ.Χ.) καί **Φραγκφούρτης** (794 μ.Χ.). Ἡ πρώτη συγκλήθηκε ὑπό τήν προστασία τοῦ εἰκονομάχου Αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Ε' (741-775) μέ τή συμμετοχή 338 εἰκονομάχων ἐπισκόπων · στή Σύνοδο αὐτή ἐκφωνήθηκαν καί ἀναθέματα κατὰ τοῦ Πατριάρχη ΚΠόλεως Ἁγίου Γερμανοῦ Α' (715-730 μ.Χ.), ἀλλά ἰδίως κατὰ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (ca. 680-749 μ.Χ.), λόγῳ τῆς τεραστίας του συμβολῆς στή θεολογική κατάρριψη τῆς εἰκονομαχίας, ὁ ὁποῖος ἀναθεματίσθηκε ὡς **«κακῶννομος καί σαρακηνόφρων»** καί **«ἐπίβουλος τῆς βασιλείας»**. Ἡ σύνοδος τῆς Φραγκφούρτης συγκλήθηκε ἀπό τόν Βασιλέα τῶν Φράγκων Καρλομάγνο καί οὐσιαστικῶς ἀπέρριψε τήν τιμὴ τῶν ἱερῶν Εἰκόνων στή Δύση, θεωρώντας τίς ἱερές Εἰκόνες μόνον ὡς διακοσμητικό στοιχεῖο (ὄχι δηλ. πρὸς **σχετική προσκόνηση**), πράγμα τό ὁποῖον ἰσχύει καί μέχρι σήμερα στόν αἰρετικό παπισμό.

Ἡ **ένωτική (ψευδο)-σύνοδος Φερράρας-Φλωρεντίας** (1438-1439 μ.Χ.) στήν Ἰταλία. Τό συμφέρον τοῦ Πάπα Ρώμης Εὐγενίου Δ' (1431-1447) καί τοῦ Ρωμηοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου Η' Παλαιολόγου (1425-1448) νά ἐνωθῆ ἡ δυτικὴ χριστιανωσύνη μέ τήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ὥστε ὁ μὲν Πάπας νά ὑπερισχύσῃ ἔναντι τῆς μεταρρυθμιστικῆς Συνόδου τῆς Βασιλείας (1431-1449), ὁ δέ Αὐτοκράτωρ νά τύχῃ τῆς παπικῆς βοήθειας ἔναντι τῆς προελάσεως τῶν Τούρκων, ὀδήγησαν στή σύνοδο αὐτή. Μετά ἀπό πολύμηνες διαπραγματεύσεις καί ἀφόρητη πίεση ἐπὶ τῶν Ὀρθοδόξων Ἀρχιερέων ἐκ μέρους τῶν παπικῶν καί τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰωάννου, ἡ σύνοδος κατέληξε στήν ὑπογραφή «Ὁρου», ὁ ὁποῖος εὐνοοῦσε τίς παπικές ἀξιώσεις καί αἰρέσεις. Μόνον ὁ Ἅγιος Μάρκος Ἐφέσου ὁ Εὐγενικός, τό κυριώτερο θεολογικό ἀνάστημα τῶν Ὀρθοδόξων, καί ἄλλοι πέντε ἀντιπρόσωποι, καθῶς καί οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἰβηρίας (Γεωργίας) δέν ὑπέγραψαν τόν «Ὄρο» καί ἀπεχώρησαν. Ἡ

ἐκκλησιαστική συνείδηση τῶν Ὁρθοδόξων δέν ἐπέτρεψε τελικῶς τήν ἐπικράτηση τῆς ψευδενώσεως στήν Ἀνατολή, παρά τίς μεθοδεύσεις τοῦ Αὐτοκράτορος, καί ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός ἀνεδείχθη σέ **«ἄτλαντα»** τῆς Ὁρθοδοξίας, ὁ ὁποῖος μόνος ἔφερε τό βάρος τῆς ἀντιπαραθέσεως καί τῆς νίκης κατά τῶν παπικῶν καί τῶν «ὀρθοδόξων» λατινοφρόνων (τούς ὁποίους ὁ Ἅγιος Μάρκος ὀνόμαζε **«Γραικολατίνους»**).

Υπάρχουν βεβαίως καί πολλές ἄλλες ἀκόμη αἰρετικές καί ληστρικές Σύνοδοι.

Ἄς ὑπενθυμίσουμε, ὅτι ὅταν συγκαλοῦνταν αὐτές οἱ Σύνοδοι, δέν χαρακτηρίζονταν ὡς «αἰρετικές» οὔτε ὑπῆρχε κάποια ἄλλη ἐπίσημη ἔνδειξη γιά τήν **ἑτεροδοξία τους**, ἀλλά οἱ περισσότερες ἀπό αὐτές **ἦταν διοργανωμένες ἀπό τήν «ἐπίσημη Ἐκκλησία» τῆς πολιτείας**, καί μέ τήν προστασία τῶν τοπικῶν (βασιλικῶν ἢ καί αὐτοκρατορικῶν) ἀρχῶν καί μέ τό πρόσχημα τῆς ἐπιδιώξεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς καί κοινωνικῆς εἰρήνης. Μόνον οἱ μεταγενέστερες ὀρθόδοξες Σύνοδοι στιγμάτιζαν καί κατεδίκαζαν τίς προηγηθεῖσες αἰρετικές.

Ὁ σπουδαῖος θεολόγος π. Γεώργιος Φλωρόφσκυ, ἀποτυπώνοντας τήν ἱστορική πραγματικότητα γιά τό ἄν εὐρίσκεται ἡ ἀλήθεια πάντα μαζί μέ τό πλήθος ἢ ὄχι, γράφει : **«Πολύ συχνά τό μέτρον τῆς ἀληθείας εἶναι ἡ μαρτυρία τῆς μειοψηφίας. Εἶναι δυνατόν νά εἶναι Καθολική Ἐκκλησία τό μικρόν ποιμνιον [Λουκ.12, 32]. Ἴσως ὑπάρχουν περισσότεροι ἑτερόδοξοι παρά ὀρθόδοξοι. Εἶναι δυνατόν νά ἐξαπλωθουν οἱ αἰρετικοί παντοῦ, ubique, καί νά καταλήξῃ ἡ Ἐκκλησία εἰς τό περιθώριον τῆς Ἱστορίας ἢ νά ἀποσυρθῇ εἰς τήν ἔρημον. Αὐτό συνέβη κατ' ἐπανάληψιν εἰς τήν Ἱστορίαν καί εἶναι πολύ πιθανόν νά συμβῇ καί πάλιν (...) Τό καθήκον τῆς ὑπακοῆς παύει ὅταν ὁ ἐπίσκοπος παρεκκλίνει ἀπό τόν καθολικόν κανόνα καί ὁ Λαός ἔχει τό δικαίωμα νά τόν κατηγορήσῃ, ἀκόμη δέ καί νά τόν καθαιρέσῃ»³.**

Ἀλλά τότε, πότε μία Σύνοδος ἀναγνωρίζεται ὡς Οἰκουμενική ἢ ὡς γενικῶς ἀποδεκτή; Ποιά εἶναι ἡ σημασία τῆς συμμετοχῆς Ἁγίων ἀνθρώπων σ' αὐτήν; Ποιά εἶναι ἡ σημασία τῆς γνώμης τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας (**τοπικῶς καί διαχρονικῶς**) γιά τήν ἰσχὺ τῶν ἀποφάσεων μιᾶς Συνόδου; Πόσο ἀποφασιστικός παράγων εἶναι ἡ διατήρηση **ἀναλλοίωτης** τῆς Παραδόσεως τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, γιά τήν ἀποδοχή ἢ κατάκριση τῶν ἀποφάσεων μιᾶς Συνόδου ἀπό τόν Λαό τῶν Ὁρθοδόξων πιστῶν;

Τελικῶς, τό κῦρος μιᾶς Συνόδου κρίνεται ἀπό τήν εὐθυγράμμισή της μέ τήν **Ἀλήθεια τήν ἀποκαλυμμένην στούς Ἁγίους (Πατριάρχες, Προφῆτες, Ἀποστόλους, Πατέρες)**. Οἱ Ὁρθόδοξοι Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς στήν ἀπάντησή τους στόν Πάπα Πιο τόν 9ο, τό 1848, διεκήρυξαν, σύμφωνα μέ τήν ἐκκλησιαστική Παράδοση, ὅτι **«σέ μᾶς, οὔτε Πατριάρχες, οὔτε Σύνοδοι μπόρεσαν ποτέ νά εἰσαγάγουν νέα [δόγματα καί ἔθνη], διότι ὁ ὑπερασπιστής τῆς θρησκείας εἶναι τό ἴδιο τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή ὁ ἴδιος ὁ λαός, ὁ ὁποῖος θέλει τό θρήσκευμά του αἰωνίως ἀμετάβλητο καί ὁμοειδές μέ αὐτό τῶν πατέρων του»⁴.**

Ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, τόν ὁποῖον ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ (στῆς 21 Ἰανουαρίου) ὡς «ὀδηγόν Ὁρθοδοξίας καί διδάσκαλον τῆς εὐσεβείας» καί ἀκόμη ὡς «πῦρ καιόμενον κατά τῶν αἱρέσεων», ἐκφράζει ρητῶς τήν ἀλήθεια σχετικῶς μέ τό κῦρος τῶν ἐκκλησιαστικῶν Συνόδων· οἱ Σύνοδοι δέν εἶναι ἀλάθητες «ἐκ τῶν προτέρων» καί «ἐξ ἀξιώματος», ἀλλά κρίνονται βάσει τῆς ὀρθότητος τῶν δογμάτων τῆς πίστεως τήν ὁποίαν αὐτές διατυπώνουν, κρίνονται δέ μέ μέτρο συγκρίσεως τήν ἀναλλοίωτη καί διαχρονική εὐσεβῆ Πίστη τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Ἅγιος Μάξιμος σέ διάλογό του μέ τόν μονοθελήτη ἐπίσκοπο Καισαρείας τῆς Βιθυνίας Θεοδόσιο (ἀπεσταλμένο τοῦ μονοθελήτου αἰρετικοῦ Πατριάρχου ΚΠόλεως Πέτρου), κατά τήν πρώτη ἐξορία του στή Βιζύη, διατυπώνει τήν ἀλήθεια αὐτή μέ τίς φράσεις **«τάς**

γενομένας συνόδους ἢ εὐσεβῆς πίστις κυροῖ» (μτφρ. «τίς Συνόδους πού ἔγιναν τίς ἐπικυρώνει ἢ εὐσεβῆς Πίστη»)⁵ καί **«ἡ τῶν δογμάτων ὀρθότης ἐγκρίνει τὰς συνόδους»** (μτφρ. «ἡ ὀρθότητα τῶν δογμάτων ἐγκρίνει τίς συνόδους»)⁶. Ἴδού ὄλο τό σχετικό κείμενο σέ νεοελληνική ἀπόδοση:

«**ΜΑΞ.** Νά δεχθοῦν τήν κατάκριση τούτων [τῶν αἰρετικῶν δογμάτων] πού ἐκτέθηκε στή Ρώμη συνοδικῶς μέ εὐσεβῆ δόγματα καί Κανόνες, καί τότε ἔχει λυθεῖ τό μεσότειχο καί δέν χρειαζόμαστε προτροπή. **ΘΕΟΔ.** Δέν ἰσχύει ἡ σύνοδος τῆς Ρώμης, ἐπειδή ἔχει γίνει χωρίς ἐντολή τοῦ βασιλέως⁷. **ΜΑΞ.** Ἄν τίς συνόδους πού ἔγιναν τίς ἐπικυρώνουν οἱ ἐντολές τῶν βασιλέων καί ὄχι εὐσεβῆς Πίστη, τότε νά δεχθοῦν καί τίς συνόδους πού ἔγιναν κατά τοῦ ὁμοουσίου, ἐπειδή ἔχουν γίνει μέ ἐντολή βασιλέων· καί ἐννοῶ αὐτήν τῆς Τύρου, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Σελευκείας, τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπί Εὐδοξίου τοῦ Ἀρειανοῦ· αὐτήν στή Νίκη τῆς Θράκης, αὐτήν τοῦ Σιρμίου· καί μετὰ ἀπό αὐτές, ὕστερα ἀπό πολλά ἔτη, τήν δεύτερη τῆς Ἐφέσου, τῆς ὁποίας προεξῆρχε ὁ Διόσκορος· διότι ὅλες αὐτές τίς συνήθροισε ἐντολή βασιλέων, καί ὁμως **ὅλες κατεκρίθησαν λόγω τῆς ἀθεΐας τῶν δογμάτων πού ἐπικυρώθηκαν ἀσεβῶς.** Γιατί ὁμως δέν διαγράφετε καί ἐκείνην πού καθήρεσε τόν Παῦλον τόν Σαμοσατέα, ἐπί τῶν ἀγίων καί μακαρίων Πατέρων Διονυσίου Πάπα Ρώμης καί Διονυσίου τοῦ Ἀλεξανδρείας καί Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ, ὁ ὁποῖος προεξῆρξε στήν ἴδια αὐτή σύνοδο, ἐπειδή δέν ἔχει γίνει μέ ἐντολή βασιλέως; Καί ποιός Κανών διαγορεύει ὅτι μόνες ἐκεῖνες ἐγκρίνονται οἱ Σύνοδοι, οἱ ὁποῖες συναθροίσθηκαν μέ ἐντολή βασιλέως, ἢ γενικῶς ὅτι ὅλες οἱ σύνοδοι συναθροίζονται μέ ἐντολή βασιλέως; **Ὁ εὐσεβῆς κανὼν τῆς Ἐκκλησίας ἐκεῖνες γνωρίζει ἀγίες καί ἐγκριτες Συνόδους, τίς ὁποῖες ἔκρινε ἡ ὀρθότητα τῶν δογμάτων [...]** **ΘΕΟΔ.** Ὅπως λέγεις, εἶναι : **ἡ ὀρθότητα τῶν δογμάτων ἐγκρίνει τίς συνόδους»**⁸.

Ἄς προσέξουμε, ὅτι ὁ Ἅγιος Μάξιμος δέν ἀντιπαραβάλλει ἔναντι τοῦ αὐτοκρατορικοῦ κύρους κάποιο κῦρος ἑνός Θρόνου, ἑνός προσώπου Ἐπισκόπου, ἢ ἔστω μιᾶς τοπικῆς Συνόδου, δηθεν ἀλαθῆτων, ἀλλά τή διαχρονική εὐσέβεια τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή τήν **«ὀρθότητα τῶν δογμάτων»** καί τήν **«εὐσεβῆ πίστιν»**.

Γί' αὐτό στά Πρακτικά τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (787 μ.Χ.), κατά τῆς εἰκονομαχίας, ἀναφέρονται καί τά ἐξῆς λόγια τῶν Ἁγίων Πατέρων: «Αὐτή εἶναι ἡ Πίστη τῶν Ἀποστόλων · αὐτή εἶναι ἡ Πίστη τῶν Πατέρων· αὐτή εἶναι ἡ Πίστη τῶν Ὁρθοδόξων · αὐτή ἡ Πίστη στήριξε τήν οἰκουμένη. [...] **Ἐμεῖς ἀκολουθοῦμε τήν ἀρχαία θεσμοθεσία τῆς Καθολικῆς [ὀρθόδοξης] Ἐκκλησίας· ἐμεῖς ὅσους προσθέτουν κάτι ἢ ἀφαιροῦν ἀπό τήν Καθολική Ἐκκλησία τοὺς ἀναθεματίζουμε»**⁹.

Περισσότερα στά ἐπόμενα ...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΕΛΟΥΣ

1. Π.Ν. ΤΡΕΜΠΕΛΑ, Δογματική, τόμ. Β', ἐκδ. «Σωτήρ», Ἀθῆναι 2003, σελ. 403.404.

2. Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται στίς 16 Φεβρουαρίου.

3. ΠΡΩΤΟΠΡΕΣΒ. Γ. ΦΛΩΡΟΦΣΚΥ, Ἀγία Γραφή, Ἐκκλησία, Παράδοση, ἐκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσα-λονίκη 1976, σελ. 71.75.

4. (§17), ἐν **ΙΩ. ΚΑΡΜΙΡΗ**, Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμ. Β', ἐν Ἀθῆναις 1953, σελ. 920.

5. Περί τῶν πραχθέντων ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἐξορία, ἤτοι ἐν Βιζύῃ **12, PG 90, 145C.D**· «Εἰ τὰς γενομένας συνόδους αἱ κελεύσεις τῶν βασιλέων κυροῦσιν, ἀλλ' οὐχί εὐσεβῆς

πίστις, δέξονται καί τάς κατά τοῦ ὁμοουσίου γενομένας συνόδους, ἐπειδή κελεύσει βασιλέων γεγόνασι».

6. Αὐτόθι **12.13, PG 90, 148A.B**. «Ἐκείνας οἶδεν ἀγίας καί ἐγκρίτους συνόδους ὁ εὐσεβῆς τῆς Ἐκκλησίας κανών, ἃς ὀρθότης δογμάτων ἔκρινεν [...] ΘΕΟΔ. Ὡς λέγεις ἐστίν· ἡ τῶν δογμάτων ὀρθότης ἐγκρίνει τάς συνόδους».

7. Ἐννοεῖται ἡ ὀρθόδοξος, ἀντι-μονοθελητική Σύνοδος τοῦ Λατερανοῦ τῆς Ρώμης, τό **649 μ.Χ.**

8. Αὐτόθι **12.13 PG 90, 145C-148B**.

9. Mansi 13, 416.

Οἱ γενικές ἱστορικές πληροφορίες ἐλήφθησαν ἀπό διάφορα ἐγχειρίδια Πατρολογίας καί ἐκκλησιαστικῆς καί γενικῆς «βυζαντινῆς» ἱστορίας (π.χ. ἔλλογιμ. Καθηγητῶν Παν. Χρήστου, Βλ. Φειδᾶ, Ἰω. Καραγιαννόπουλου κ.ἄ.).